

Byla C-584/23

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį santrauka

Gavimo data:

2023 m. rugsėjo 21 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Juzgado de lo Social n.º 3 de Barcelona (Ispanija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. rugsėjo 18 d.

Pareiškėjos:

Asepeyo Mutua Colaboradora de la Seguridad Social no. 151

KT

Atsakovai:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)

Alcampo S. A., sucesora de Supermercados Sabeco, S. A.

Pagrindinės bylos dalykas

Socialinė apsauga – Nelaimingas atsitikimas darbe – Nuolat netekto visiško darbingumo dėl nelaimingo atsitikimo darbe pensija – Pensijos apskaičiavimas – Pensijos bazinė suma tuo atveju, kai dėl nepilnamečio priežiūros dirbtas sutrumpintas darbo laikas – Vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principas socialinės apsaugos srityje – Netiesioginė diskriminacija dėl lyties

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl išaiškinimo – SESV 267 straipsnis – Kelių nacionalinių socialinės apsaugos srities nuostatų atitiktis Sąjungos pirminei

teisei ir direktyvoms 79/7/EEB bei 2006/54/EB – Netiesioginė diskriminacija dėl lyties

Prejudiciniai klausimai

1. Ar Europos Sąjungos teisės aktams, t. y. 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje 4 straipsniui ir 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) 5 straipsniui, neprieštaruoja Ispanijos teisės norma dėl išmokų už nuolat netektą darbingumą dėl nelaimingo atsitikimo darbe bazinės sumos apskaičiavimo, įtvirtinta 1956 m. birželio 22 d. Dekreto 60 straipsnyje, nes ja galimai netiesiogiai diskriminuojama dėl lyties, atsižvelgiant į tai, kad sutrumpintą darbo laiką dėl nepilnamečių priežiūros dažniausiai dirba moterys, todėl joms skiriamos akivaizdžiai mažesnės išmokos?
2. Ar atsižvelgiant į tai, kad Ispanijos teisės normoje, kurioje nustatytas išmokų už nuolat netektą darbingumą dėl nelaimingo atsitikimo darbe apskaičiavimo būdas (1956 m. birželio 22 d. Dekreto 60 straipsnio 2 dalis), remiamasi nelaimingo atsitikimo metu faktiškai gautu darbo užmokesčiu, ir į tai, kad pagal valstybinę socialinės apsaugos sistemą tos išmokos numatytos kaip įmokinės šeimos išmokos (Bendrojo socialinės apsaugos įstatymo 237 straipsnio 3 dalis), kurios pirmuosius dvejus metus nuo darbo sutrumpintą darbo laiką dėl nepilnamečio priežiūros, kaip numatyta Darbuotojų statuto 37 straipsnio 6 dalyje, pradžios yra padidinta iki 100 %, taip pat į tai, kad remiantis statistiniais duomenimis 90 % asmenų, prašančių sutrumpinti darbo laiką, yra moterys, nurodytos Ispanijos teisės normos neprieštaruoja Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 8 straipsniui, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 bei 23 straipsniams, Direktyvos 79/7/EEB 4 straipsniui ir Direktyvos 2006/54/EB 5 straipsniui ir ar jomis nėra netiesiogiai diskriminuojama dėl lyties?

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 8 straipsnis;

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 ir 23 straipsniai;

1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje 1, 3 ir 4 straipsniai;

2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo 1, 2, 5, 7 ir 9 straipsniai;

2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462) 58–62 punktai;

2019 m. rugsėjo 18 d. Sprendimas *Ortiz Mesonero* (C-366/18, EU:C:2019:757).

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

1956 m. birželio 22 d. *Decreto por el que se aprueba el texto refundido de la legislación de accidentes del trabajo y Reglamento para su aplicación* (Dekretas, kuriuo patvirtinamas suvestinis teisės aktų dėl nelaimingų atsitikimų darbe tekstas ir jų taikymo reglamentas) „Reglamento dėl draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe taikymas“ dalies 60 straipsnis;

2015 m. spalio 23 d. *Texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores, aprobado por el Real Decreto Legislativo 2/2015* (Karaliaus įstatymo galią turintis dekretas Nr. 2/2015, kuriuo patvirtinamas Darbuotojų statuto suvestinis tekstas) 37 straipsnio 6 dalis;

2015 m. spalio 30 d. *Texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social, aprobado por el Real Decreto Legislativo 8/2015* (Karaliaus įstatymo galią turintis dekretas Nr. 8/2015, kuriuo patvirtinamas Bendrojo socialinės apsaugos įstatymo suvestinis tekstas) 237 straipsnio 1 ir 3 dalys (iki pastarosios dalies pakeitimo, padaryto Karaliaus dekretu įstatymu Nr. 2/2023, galiojusi redakcija).

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 KT (toliau – darbuotoja) dirbo kasininke įmonėje *Supermercados Sabeco* (toliau – įmonė). Nuo 2008 m. sausio 2 d. ji dirbo pagal Įstatymo dėl Darbuotojų statuto suvestinio teksto 37 straipsnio 6 dalį sutrumpintą darbo laiką, t. y. 50 % įprasto darbo laiko, kad galėtų rūpintis savo jaunesniu nei 12 metų sūnumi. Ši padėtis, kai ji dirbo sutrumpintą darbo laiką dėl nepilnamečio priežiūros, truko iki 2019 m. spalio 6 d.
- 2 2019 m. balandžio 13 d. ji patyrė nelaimingą atsitikimą darbe, t. y. nukrito darbo vietoje – iš pradžių jai nebuvo nustatytas joks laikinasis nedarbingumas dėl medicininių priežasčių, tačiau nuo 2019 m. spalio 29 d. jai buvo pripažintas laikinasis nedarbingumas. Dėl įvairių sužalojimų komplikacijų, dėl kurių teko atlikti chirurginę intervenciją, 2021 m. rugpjūčio 2 d. *Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)* (Nacionalinis socialinės apsaugos institutas, toliau – INSS) priėmė sprendimą, kuriuo pripažino darbuotoją netekus nuolat visiško darbingumo, dėl ko ji negali užsiimti savo įprastine profesine veikla, ir teisę gauti pensiją, sudarančią 75 % bazinės sumos; bazinė suma pagal 1956 m. birželio 22 d.

Ispanijos dekreto 60 straipsnio 2 dalį apskaičiuojama remiantis faktiniu nukentėjusio asmens darbo užmokesčiu, gautu nelaimingo atsitikimo metu, kuris nagrinėjamu atveju buvo 8 341,44 EUR per metus. Tiek savidraudos asociacijos *Asepeyo Mutua Colaboradora de la Seguridad Social no. 151* (toliau – savidraudos asociacija), tiek darbuotojos pateikti administraciniai skundai dėl minėto sprendimo 2022 m. vasario 10 d. buvo atmesti.

- 3 Šio ginčo aplinkybėmis buvo pareikšti du skundai, kuriuos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sujungė į vieną bylą: vieną skundą pareiškė savidraudos asociacija, ginčydama ankstesnėje pastraipoje nurodytą INSS sprendimą ir motyvuodama tuo, kad darbuotojos patirti sužalojimai yra nedarbingumo nesukeliantys ilgalaikiai sužalojimai, todėl negali būti nustatyta, kad ji nuolat neteko darbingumo, o kitą skundą pareiškė darbuotoja, kurios darbo santykiai su įmone buvo nutraukti 2019 m. birželio 14 d. atleidus ją iš darbo. Savidraudos asociacijos pareikštas skundas nėra prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 4 Darbuotoja savo skunde teigia, kad pensijos už nuolat netektą visišką darbingumą, dėl kurio ji negali užsiimti savo įprastine profesine veikla ir kuris jai nustatytas dėl nelaimingo atsitikimo darbe, bazinė suma turėtų būti apskaičiuojama neatsižvelgiant į tai, kad jos darbo laikas buvo sutrumpintas 50 %, kad ji galėtų prižiūrėti savo sūnų, t. y. šiuo tikslu turėtų būti skaičiuojamas 100 % jos darbo užmokesčio dydis, o pensijos bazinė suma turėtų būti 1 353 EUR per mėnesį, t. y. 16 236 EUR per metus (o ne 2021 m. rugpjūčio 2 d. INSS sprendimu nustatyta 8 341,44 EUR per metus suma). Darbuotoja mano, kad jei būtų skaičiuojamas sumažintas darbo užmokestis, atitinkantis faktiškai dirbtą darbo laiką, tai lemtų netiesioginę diskriminaciją dėl lyties, nes 90 % asmenų, prašančių sutrumpinti darbo laiką dėl nepilnamečių priežiūros, yra moterys. Todėl ji tvirtina, kad dėl šios iš pažiūros neutralios nuostatos, kuria nustatomas bazinės pensijos sumos apskaičiavimo būdas, nukenčia moterys ir jos atsiduria ypač nepalankioje padėtyje, palyginti su vyrais, todėl ši nuostata prieštarauja Direktyvai 79/7.
- 5 INSS gina 2021 m. rugpjūčio 2 d. sprendimą ir tvirtina, kad darbuotojos bazinė pensijos suma buvo nustatyta remiantis informacija, pateikta bendrovės išduotame ir savidraudos asociacijos patvirtintoje pažymoje apie darbo užmokestį.
- 6 INSS tvirtina, kad jeigu nelaimingas atsitikimas būtų įvykęs per pirmuosius dvejus metus nuo darbo laiko sutrumpinimo (šiuo metu, t. y. nuo tada, kai Karaliaus dekretu įstatymu Nr. 2/2023 buvo pakeista Bendrojo socialinės apsaugos įstatymo suvestinio teksto 237 straipsnio 3 dalis, taikomas trejų metų laikotarpis) apskaičiuojant bazinę pensijos sumą būtų atsižvelgta į apmokestinamą pajamų bazę, atitinkančią 100 % sumos, kuri darbuotojai priklausytų tuo atveju, jei nebūtų sutrumpintas darbo laikas, tačiau kadangi nuo darbo laiko sutrumpinimo pradžios praėjo daugiau nei dveji metai, turėjo būti remiamasi

apmokestinamų pajamų base, atitinkančia faktiškai dirbtą, t. y. sutrumpintą, darbo laiką. Todėl jis teigia, kad buvo visiškai pagrįsta nustatyti išmokų pagal valstybinio socialinio draudimo sistemą dydį remiantis faktiniu ne visą darbo laiką dirbančios darbuotojos darbo užmokesčiu, o darbo laiko sutrumpinimas dėl nepilnamečio priežiūros nepateisina kitokio sprendimo nei tas, kuris išplaukia iš 2019 m. liepos 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462) 58 ir 59 punktų. Todėl jis mano, kad šioje byloje netaikoma nei ES pirminė teisė (SESV 8 straipsnis ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 ir 23 straipsniai), nei antrinė teisė (šiuo metu galiojančios Direktyva 79/7, Direktyva 2010/18 arba Direktyva 2019/1158).

- 7 Savidraudos asociacija, kuri taip pat yra atsakovė toje byloje, kurioje darbuotoja yra ieškovė, prieštarauja pastarosios ieškiniui ir teigia, kad bazinė pensijos suma buvo apskaičiuota remiantis faktiškai gautu darbo užmokesčiu, nurodytu darbdavio išduotoje pažymoje apie darbo užmokestį. Ji mano, kad skirtinga tvarka nėra grindžiama jokia sąlyga ar aplinkybe, dėl kurios darbuotojos moterys galėtų būti diskriminuojamos ar atsidurtų nepalankioje padėtyje.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad Ispanijos teisės normoje (1956 m. birželio 22 d. Dekreto 60 straipsnio 2 dalis) numatyta, jog išmokų dėl nuolat netekto nedarbingumo, nustatyto dėl nelaimingo atsitikimo darbe, bazinė suma apskaičiuojama remiantis darbo užmokesčiu, kurį darbuotojas gaudavo iki nelaimingo atsitikimo, nes jis apskaičiuojamas remiantis apmokestinamų pajamų, gaunamų už faktiškai dirbtą darbo laiką, bazine suma. Tai reiškia, kad jeigu buvo pasinaudota teise sutrumpinti darbo laiką dėl nepilnamečio priežiūros, skaičiuojama atsižvelgiant į tokį sumažintą darbo užmokestį – nagrinėjamoje byloje darbuotojos darbo užmokestis buvo sumažintas 50 % ir tai daro atitinkamą poveikį bazinei pensijos sumai.
- 9 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis Teisingumo Teismo 2019 m. gruodžio 22 d. Sprendimu *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462), visų pirma šio sprendimo 60–62 punktais, pažymi, kad Direktyva 79/7 jokiu būdu valstybių narių neįpareigoja teikti su socialine apsauga susijusias lengvatas asmenims, kurie augino vaikus, ir, antra, nurodo, kad 2010 m. kovo 8 d. Tarybos direktyva 2010/18/ES, įgyvendinanti patikslintą BUSINESSSEUROPE, UEAPME, CEEP ir ETUC sudarytą Bendrąjį susitarimą dėl vaiko priežiūros atostogų, ir panaikinanti Direktyvą 96/34/EB, nagrinėjamoje byloje netaikytina. Be to, šis teismas mano, kad tai taip pat nėra atvejis, kai sudaryta darbo visą darbo laiką sutartis pakeičiama darbo ne visą darbo laiką sutartimi, todėl 1997 m. gruodžio 15 d. Tarybos direktyva 97/81/EB dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC), netaikoma.

- 10 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad ankstesnėje pastraipoje minėtame sprendime nebuvo įvertinta (nes tai nebuvo teigiama), ar atitinkama Ispanijos socialinės apsaugos teisės norma gali lemti netiesioginę diskriminaciją dėl lyties. Pateiktų prašymų sutrumpinti darbo laiką dėl nepilnamečių priežiūros statistika taip pat nebuvo analizuojama lyčių požiūriu.
- 11 Remiantis *Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)* pateiktais statistiniais duomenimis, 2020–2022 m. 224 513 asmenų nuolat dirbo sutrumpintą darbo laiką, pasinaudodami Įstatymo dėl Darbuotojų statuto suvestinio teksto 37 straipsnio 6 dalies nuostatomis. Iš jų 22 110 buvo vyrai (9,85 %) ir 202 403 – moterys (90,15 %). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar iš pažiūros neutrali socialinės apsaugos srities teisės norma, tačiau labai didele procentine dalimi atvejų daranti neigiamą poveikį moterims, nes būtent jos dažniausiai naudojami teise dirbti sutrumpintą darbo laiką, gali lemti netiesioginę diskriminaciją dėl lyties.
- 12 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad tais atvejais, kai formaliai pripažįstama apmokestinamų pajamų, gaunamų už visą darbo laiką, bazinė suma (darbuotojos netekto darbingumo pripažinimo metu šis laikotarpis buvo pirmieji dveji sutrumpinto darbo laiko dėl nepilnamečio priežiūros metai, o po Bendrojo socialinės apsaugos įstatymo suvestinio teksto 237 straipsnio 3 dalies pakeitimo Karaliaus dekretu įstatymu Nr. 2/2023 šiuo metu taikomas trejų metų laikotarpis), suma, kurią sudaro skirtumas tarp pensijos, apskaičiuotos remiantis sutrumpintą darbo laiką atitinkančia baze, ir pensijos, apskaičiuotos remiantis (formalia) 100 % dydžio baze (t. y. suma, kurią padengia pati socialinio draudimo įstaiga), teisiškai laikoma įmokine valstybės išmoka ir nesudaro jokių išlaidų nei įmonėms, nei bendradarbiaujančioms savidraudos bendrovėms. Šis aspektas taip pat neanalizuotas 2019 m. liepos 16 d. Teisingumo Teismo sprendime *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462).
- 13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, jog gali būti, kad ši išmoka nepatenka į Direktyvos 79/7 (3 straipsnio 2 dalies) taikymo sritį, nes ji yra išmoka šeimai. Tačiau jis mano, kad net jei tai yra išmoka šeimai, svarbiau yra rizika, kuriai taikoma ši direktyva, t. y. nelaimingas atsitikimas darbe. Todėl, jo nuomone, tai yra valstybės įmokinė išmoka, susijusi su rizika, numatyta Direktyvoje 79/7. Nors atrodo, kad nuostata yra neutrali, nes skirta visiems abiejų lyčių asmenims, remiantis statistiniais duomenimis ji iš tiesų daro itin neigiamą poveikį moterims: išmoka moterims, kurios pasinaudojo teise į sutrumpintą darbo laiką ir kurios turi teisę į nuolat netekto darbingumo dėl nelaimingo atsitikimo darbe pensiją, yra daug mažesnė (šioje byloje – 50 % mažesnė).
- 14 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad siekiant išspręsti nagrinėjamą bylą būtina pateikti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą.